

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาเด็กไปสู่การมีศักยภาพสูงสุดที่พร้อมทุกด้าน และเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพในสังคม จำเป็นต้องเริ่มตั้งแต่ระยะต้นของชีวิต ผลของการเลี้ยงดูและประสบการณ์ต่างๆที่ได้รับในระยะต้นของชีวิตมีอิทธิพลต่อการวางรากฐานของบุคลิกภาพและชีวิตของเด็ก การที่เด็กได้รับการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์ และสังคม จะเป็นฐานสำคัญต่อการพัฒนาขั้นต่อไปอย่างมั่นคง (กุศล, อุไรวรรณ, กาญจนา และสุรีย์พร, 2542) ทารกเป็นวัยเริ่มต้นของชีวิต จึงเป็นวัยแห่งการวางรากฐานชีวิต รวมทั้งเป็นวัยที่มีการเจริญเติบโตและพัฒนาการอย่างรวดเร็ว เป็นช่วงเวลาเริ่มพัฒนาพื้นฐานความรู้สึกไว้วางใจต่อตนเองและผู้อื่น แต่เนื่องจากเป็นวัยที่ยังไม่สามารถควบคุมตนเองได้ ตลอดจนไม่สามารถสื่อความรู้สึกและความต้องการของตนเองได้ จึงต้องพึ่งพาบิดามารดาหรือผู้เลี้ยงดูที่จะมาตอบสนองความต้องการเพื่อทารกจะได้มีการเจริญเติบโตและพัฒนาการที่สมวัย (พรทิพย์, 2544; Snow, 1998)

มารดาเป็นผู้เลี้ยงดูหลักของทารก พฤติกรรมของมารดาในการเลี้ยงดูบุตรวัยทารกจึงเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่ง โดยมารดาจะเป็นผู้ตอบสนองความต้องการต่างๆของบุตรวัยทารกทั้งในด้านอาหาร การขับถ่าย การดูแลความปลอดภัย การนอน ให้นุตรได้เล่น การดูแลบุตรด้วยความรัก และการส่งเสริมพัฒนาการ (สุชา, 2542) หากมารดามีพฤติกรรมการเลี้ยงดูที่เหมาะสมสามารถตอบสนองความต้องการของทารกทุกด้านตามวัย ทั้งทางร่างกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์ สังคม ตลอดจนการอบรมสั่งสอนจริยธรรมได้อย่างครบถ้วน เด็กจะเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพในอนาคต ในทางตรงกันข้ามมารดาที่มีการเลี้ยงดูที่ไม่ถูกต้อง ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของทารกได้อย่างเหมาะสมตามวัย ทำให้ทารกเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่มีปัญหาในอนาคตได้ (ประดินันท์ และคณะ, 2539)

การรับรู้ความสามารถของตนเองเป็นการรับรู้และความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเองที่จะจัดการและกระทำกิจกรรมนั้นๆ ให้สำเร็จตามเป้าหมายที่มุ่งหวังไว้ และการรับรู้ความสามารถของตนเองมีผลต่อพฤติกรรมการกระทำและการปฏิบัติต่างๆ (Bandura, 1997) ดังนั้นการที่มารดาจะมีพฤติกรรมการเลี้ยงดูที่เหมาะสม มารดามีการรับรู้ความสามารถของตนเองว่ามีความสามารถในการเลี้ยงดูเพื่อตอบสนองความต้องการของบุตรวัยทารก ซึ่งเป็นพื้นฐาน

ที่ช่วยในการตัดสินใจในการกระทำพฤติกรรมการเลี้ยงดูบุตร จากการศึกษาของกมลทิพย์ (2540) ที่ศึกษาการรับรู้สมรรถนะตนเองในการดูแลบุตรและพฤติกรรมการส่งเสริมสุขภาพบุตรในมารดา ที่มีบุตรวัย 1-3 ปี พบว่า การรับรู้สมรรถนะตนเองในการดูแลบุตร มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของมารดาในการส่งเสริมสุขภาพบุตร

การรับรู้ความต้องการของบุตรวัยทารกเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับมารดาในการเลี้ยงดูบุตรเช่นกัน มารดาต้องรับรู้ความต้องการของบุตรจะสามารถตอบสนองความต้องการได้ตรงกับความต้องการของบุตรในทุกระยะของการเจริญเติบโตและพัฒนาการ พร้อมทั้งมีการพัฒนาทักษะการเลี้ยงดูบุตร ทารกต้องการอาหารเพื่อให้ร่างกายเจริญเติบโต ต้องการการเล่นที่ปลอดภัย และการพักผ่อนอย่างเพียงพอ ตลอดจนได้รับการอบรมบ่มนิสัยให้เป็นคนดีตั้งแต่เยาว์วัยและซึมซับไว้ในจิตใจพร้อมปฏิบัติ (พรทิพย์, 2544) โดยอิงตามความต้องการพื้นฐานของวัยทารก หากทารกไม่ได้รับการตอบสนองความต้องการที่เพียงพอ จะส่งผลกระทบต่อทารกทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม ทางด้านร่างกายทารกจะมีการเจริญเติบโตและพัฒนาการไม่สมวัย อาจก่อให้เกิดภาวะทุพโภชนาการและพัฒนาการล่าช้า ทางด้านจิตใจ ทารกจะมีโอกาสพัฒนาเป็นคนเจ้าอารมณ์ และทางด้านสังคม ทารกจะเติบโต เป็นเด็กมีปัญหาการอยู่ร่วมกับคนอื่นก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมได้

นอกจากนี้ปัจจัยส่วนบุคคลของมารดาก็อาจมีผลต่อพฤติกรรมของมารดาในการเลี้ยงดูบุตรด้วยเช่นกัน (Walker, Crain, & Thompson, 1986) ได้แก่ อายุ เป็นข้อบ่งชี้ถึงวุฒิภาวะ เมื่อมีวุฒิภาวะมากขึ้นย่อมมีการตัดสินใจที่ดีและรับผิดชอบที่จะกระทำเพื่อตนเองและบุคคลที่ต้องรับผิดชอบ (Orem, 2001) จากการศึกษาของโมทิล, เคทซ์ และโททาทัชเชอรี (Motil, Kertz, & Thotathuchery, 1997) ที่ศึกษาพฤติกรรมทำให้บุตรกินนมของมารดาหลังคลอด พบว่า ร้อยละ 37-54 ของมารดาวัยรุ่นมีพฤติกรรมให้บุตรกินนมมารดาน้อยกว่ามารดาผู้ใหญ่ ศาสนา การนับถือศาสนาที่ต่างกันอาจมีแนวทางการเลี้ยงดูบุตรที่ต่างกัน ระดับการศึกษา การศึกษาช่วยพัฒนาความรู้ และทักษะต่อการเลี้ยงดูบุตร (Muhlenkamp & Sayles, 1990) จากการศึกษาของนิตยา (2536) ที่ศึกษาแบบแผนการเลี้ยงดูบุตร อายุ 6-24 เดือน พบว่า มารดาที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีแบบแผนการเลี้ยงดูบุตรด้านร่างกายแตกต่างกัน อาชีพ เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการอบรมเลี้ยงดู สนับสนุนให้บุคคลมีการเลี้ยงดูบุตรที่แตกต่างกัน จากการศึกษาของบัญญัติ และคณะ (2542) ที่ศึกษาความรู้และการปฏิบัติของมารดาบิดาในการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพแตกต่างกัน มีการปฏิบัติส่งเสริมพัฒนาการเด็กต่างกัน รายได้ของครอบครัว เป็นปัจจัยที่ทำให้ครอบครัวมีโอกาสแสวงหาอุปกรณ์ต่างๆ ที่จะช่วยให้การเลี้ยงดูบุตรมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (ปราณี, 2540) จากการศึกษาของสฤณี (2536) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการ กับพฤติกรรมในการอบรมเลี้ยงดูบุตรของมารดาในครอบครัวกรรมกรก่อสร้าง เขตกรุงเทพมหานคร พบว่า

รายได้ของครอบครัวมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรของมารดาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ลักษณะของครอบครัว ครอบครัวเดี่ยวเป็นครอบครัวที่เป็นอิสระ แต่ห่างเหินจากญาติพี่น้อง ครอบครัวขยายเป็นครอบครัวที่มีญาติพี่น้องมีหน้าที่ช่วยเลี้ยงดูลูกหลาน และให้คำปรึกษาในการเลี้ยงดูบุตร แต่ขาดอิสระ (สุพัตรา, 2541) จากการศึกษาจุฬา, อรุณศรี, ชื่นฤดี และจิรา (2540) ที่ศึกษาพัฒนาการและปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการศึกษาปฏิบัติพัฒนาการของครอบครัวในการดูแลบุตรตั้งแต่วัยทารกจนถึงวัยรุ่น พบว่า ชนิดของครอบครัวเป็นตัวแปรที่สามารถร่วมทำนายการปฏิบัติพัฒนาการของครอบครัวในการดูแลบุตรวัยทารก และประสบการณ์ในการเลี้ยงดูบุตร ทำให้มารดามีความมั่นใจในการเลี้ยงดูบุตร จากการศึกษาของนันทวัฒน์ (2541) ที่ศึกษาการดูแลตนเอง และการดูแลทารกแรกเกิดของมารดาที่ติดเชื่อเอชไอวี พบว่า ประสบการณ์มีความสัมพันธ์กับการดูแลเด็กทารกแรกเกิด

จากการทบทวนวรรณกรรมที่ผ่านมาตั้งแต่ปี 2536 ถึง 2548 จากแหล่งข้อมูลโพรควอส (ProQuest) ห้องสมุดโคเครน (The Cochrane Library) เมดไลน์ (Medline) ชีนาล (CINAHL) และค้นคว้าหนังสือ วารสารต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงดูเด็กที่เป็นฐานข้อมูลต่างประเทศ ยังไม่พบผู้ศึกษาเกี่ยวกับการรับรู้ความสามารถของมารดา และการรับรู้ของมารดาเกี่ยวกับความต้องการของบุตร ต่อพฤติกรรมการเลี้ยงดูบุตรวัยทารกของมารดา สำหรับงานวิจัยในประเทศไทย พบว่ามีการศึกษาการรับรู้ความสามารถของมารดากับพฤติกรรมการเลี้ยงดูบุตรวัยทารกของมารดาส่วนใหญ่เน้นในเรื่องการส่งเสริมสุขภาพ ส่วนการรับรู้ของมารดาเกี่ยวกับความต้องการของบุตรมีการศึกษาอยู่บ้าง (นุชนาถ, 2543; พรนิภา, 2536) แต่มีกรอบแนวคิดที่ต่างกับการศึกษาครั้งนี้ จังหวัดพัทลุงเป็นจังหวัดหนึ่งที่ยังไม่มีการศึกษาวิจัยในเรื่องนี้ ประกอบกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไป สถานภาพของครอบครัวมีเปลี่ยนแปลงจากลักษณะครอบครัวขยายที่มีการรวมกันของสมาชิกในครอบครัวหลายรุ่น ไปสู่การเป็นครอบครัวเดี่ยวที่มีขนาดเล็กเพียงบิดา-มารดา-บุตร ทำให้มารดาขาดโอกาสที่จะได้รับการถ่ายทอดการอบรมเลี้ยงดูเด็กจากผู้ใหญ่ (จันทร์เพ็ญ และคณะ, 2541) ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาพฤติกรรมการเลี้ยงดูบุตรของมารดาในจังหวัดพัทลุง และเนื่องจากเด็กวัยทารกในช่วงวัยอายุ 1-3 เดือน เป็นระยะที่ทารกยังไม่สามารถแยกตนเองออกจากสิ่งแวดล้อมใหม่ได้ พฤติกรรมส่วนใหญ่ของเด็กวัยนี้ เป็นลักษณะของการกิน การนอน และการขับถ่าย การเลี้ยงดูบุตรส่วนใหญ่เป็นการตอบสนองความต้องการในเรื่องการกิน และการนอนหลับพักผ่อนเท่านั้น การศึกษาครั้งนี้จึงเริ่มศึกษาในช่วงวัยอายุ 4-12 เดือน ซึ่งเป็นช่วงที่ทารกเริ่มมีการเคลื่อนไหวเพื่อความคล่องตัวและเพิ่มความแข็งแรงให้กล้ามเนื้อ มีการใช้อวัยวะแขน ขา และนิ้วมือ เริ่มเข้าใจความหมายของสิ่งที่คนอื่นพูด สนใจสิ่งแวดล้อมมากขึ้น (อรพรรณ, 2541) การเลี้ยงดูบุตรเป็นการตอบสนองความต้องการทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์

และสังคม เพื่อให้เด็กมีพัฒนาการที่เหมาะสมตามวัย และศึกษาว่าปัจจัยส่วนบุคคล การรับรู้ ความสามารถของมารดา และการรับรู้ของมารดาเกี่ยวกับความต้องการของบุตรสามารถทำนาย พฤติกรรมการเลี้ยงดูบุตรของมารดาได้หรือไม่ ผลการศึกษาครั้งนี้เป็นแนวทางในการให้คำปรึกษา แนะนำมารดาในการเลี้ยงดูบุตรวัยทารก ส่งเสริมให้มีการเลี้ยงดูบุตรที่ถูกต้องเหมาะสมตาม ความต้องการของบุตรวัยทารก เพื่อสนับสนุนให้มารดาสามารถเลี้ยงดูบุตรวัยทารกได้อย่างเหมาะสม มีประสิทธิภาพเป็นพื้นฐานในการพัฒนาสังคม และประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อศึกษา

1. การรับรู้ความสามารถของมารดาในการเลี้ยงดูเพื่อตอบสนองความต้องการของบุตรวัยทารก
2. การรับรู้ของมารดาเกี่ยวกับความต้องการของบุตรวัยทารก
3. พฤติกรรมมารดาในการเลี้ยงดูเพื่อตอบสนองความต้องการของบุตรวัยทารก
4. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล (อายุ ศาสนา ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ของครอบครัว ลักษณะของครอบครัว และประสบการณ์ในการเลี้ยงดูบุตร) การรับรู้ความสามารถของมารดา และการรับรู้ของมารดาเกี่ยวกับความต้องการของบุตร กับพฤติกรรมการเลี้ยงดูบุตร
5. ปัจจัยทำนายพฤติกรรมการเลี้ยงดูบุตร ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล (อายุ ศาสนา ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ของครอบครัว ลักษณะของครอบครัว และประสบการณ์ในการเลี้ยงดูบุตร) การรับรู้ความสามารถของมารดา และการรับรู้ของมารดาเกี่ยวกับความต้องการของบุตร

คำถามการวิจัย

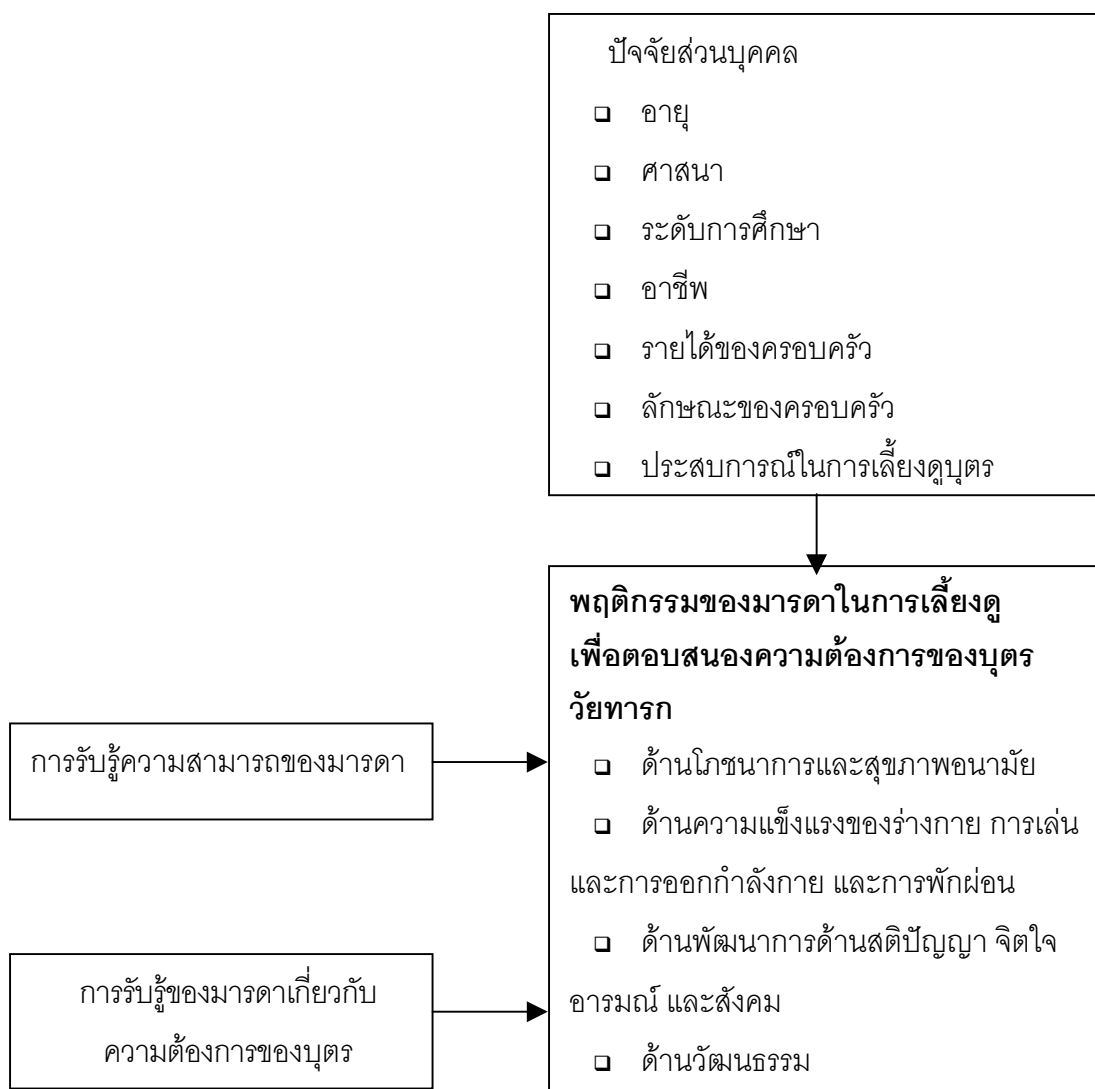
1. การรับรู้ความสามารถของมารดาในการเลี้ยงดูเพื่อตอบสนองความต้องการของบุตรวัยทารก อยู่ในระดับใด
2. การรับรู้ของมารดาเกี่ยวกับความต้องการของบุตรวัยทารก อยู่ในระดับใด
3. พฤติกรรมมารดาในการเลี้ยงดูเพื่อตอบสนองความต้องการของบุตรวัยทารก อยู่ในระดับใด
4. ปัจจัยส่วนบุคคล (อายุ ศาสนา ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ของครอบครัว ลักษณะของครอบครัว และประสบการณ์ในการเลี้ยงดูบุตร) การรับรู้ความสามารถของมารดา และการรับรู้ของมารดาเกี่ยวกับความต้องการของบุตร มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเลี้ยงดูบุตร

5. ปัจจัยทำนายพฤติกรรมมารดาในการเลี้ยงดูบุตร ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล (อายุ ศาสนา ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ของครอบครัว ลักษณะของครอบครัว และประสบการณ์ในการเลี้ยงดูบุตร) การรับรู้ความสามารถของมารดา และการรับรู้ของมารดาเกี่ยวกับความต้องการของบุตร สามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรมมารดาในการเลี้ยงดูบุตรได้หรือไม่

กรอบแนวคิดการวิจัย

ทารกเป็นวัยเริ่มต้นของชีวิตที่ควรได้รับการเลี้ยงดูที่ตอบสนองความต้องการทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์ และสังคม เพื่อจะได้มีพื้นฐานที่มั่นคง สำหรับการพัฒนาในวัยต่อไป สภาวะความต้องการพื้นฐานและบริการสำหรับเด็กและเยาวชน (สพด.) จึงเป็นแนวทางหนึ่งสำหรับมารดาใช้ในการเลี้ยงดูบุตรวัยทารก การวิจัยครั้งนี้ได้ใช้กรอบแนวคิดสภาวะความต้องการพื้นฐานและบริการสำหรับเด็กและเยาวชน (สพด.) ของคณะอนุกรรมการเฉพาะกิจกำหนดสภาวะความต้องการพื้นฐานและบริการสำหรับเด็กและเยาวชนและสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ (2533) เป็นกรอบที่ครอบคลุมความต้องการพื้นฐานในทุกด้านของเด็กและเยาวชน ซึ่งมีทั้งหมด 7 ด้าน คือ 1) ด้านโภชนาการและสุขภาพอนามัย 2) ด้านความแข็งแรงของร่างกาย การเล่นและการออกกำลังกาย และการพักผ่อน 3) ด้านพัฒนาการด้านสติปัญญา จิตใจ อารมณ์ และสังคม 4) ด้านการศึกษา 5) ด้านวัฒนธรรม 6) ด้านการเตรียมตัวเข้าสู่อาชีพ และ 7) ด้านสิทธิหน้าที่พื้นฐานด้านการเมืองและการปกครอง แต่ในการวิจัยครั้งนี้เนื่องจากเป็นการศึกษาพฤติกรรมของมารดาในการเลี้ยงดูเพื่อตอบสนองความต้องการของบุตรเฉพาะในวัยทารกเท่านั้น ดังนั้นจึงเลือกศึกษาแนวคิดในการเลี้ยงดูเพื่อตอบสนองความต้องการพื้นฐานเฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับทารก ซึ่งมี 4 ด้าน คือ 1) ด้านโภชนาการและสุขภาพอนามัย 2) ด้านความแข็งแรงของร่างกาย การเล่นและการออกกำลังกาย และการพักผ่อน 3) ด้านพัฒนาการด้านสติปัญญา จิตใจ อารมณ์ และสังคม และ 4) ด้านวัฒนธรรม นอกจากนี้การที่มารดาจะมีพฤติกรรมเลี้ยงดูได้ดีนั้นจะเกี่ยวข้องกับปัจจัยส่วนบุคคล อาศัยการรับรู้ความสามารถของตนเอง และการรับรู้ของมารดาเกี่ยวกับความต้องการของบุตรด้วย ปัจจัยส่วนบุคคล (อายุ ศาสนา ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ของครอบครัว ลักษณะของครอบครัว และประสบการณ์ในการเลี้ยงดูบุตร) ซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยส่วนบุคคลของมารดาที่อาจมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมมารดาในการเลี้ยงดูบุตรด้วย (Walker et al., 1986) ส่วนการรับรู้ความสามารถของตนเองเป็นการรับรู้และความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเองที่จะจัดการและกระทำกิจกรรมนั้นๆ ให้สำเร็จตามเป้าหมายที่มุ่งหวังไว้ และการรับรู้ความสามารถของตนเองมีผลต่อพฤติกรรมกระทำและการปฏิบัติต่างๆ (Bandura, 1997) มารดาที่มีการรับรู้

ความสามารถของตนเองจะกระตุ้นให้มารดาเลี้ยงดูบุตรที่ถูกต้องเหมาะสม และการรับรู้ของมารดาเกี่ยวกับความต้องการของบุตรเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับมารดาในการเลี้ยงดูบุตรที่สามารถตอบสนองความต้องการได้ตรงกับความต้องการของบุตร และพัฒนาทักษะการเลี้ยงดูบุตร (พรทิพย์, 2544) จากแนวคิดข้างต้นสามารถแสดงกรอบแนวคิดของการวิจัยได้ดังภาพ 1

ภาพ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

ปัจจัยส่วนบุคคล (อายุ ศาสนา ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ของครอบครัว ลักษณะของครอบครัว และประสบการณ์ในการเลี้ยงดูบุตร) การรับรู้ความสามารถของมารดา และการรับรู้ของ

มารดาเกี่ยวกับความต้องการของบุตร สามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรมของมารดาในการเลี้ยงดู เพื่อตอบสนองความต้องการของบุตรวัยทารก

นิยามศัพท์

ปัจจัยส่วนบุคคล หมายถึง ลักษณะด้านตัวบุคคลของมารดา ได้แก่ อายุ ศาสนา ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ของครอบครัว ลักษณะของครอบครัว และประสบการณ์ในการเลี้ยงดูบุตร

การรับรู้ความสามารถของมารดา หมายถึง การรับรู้ของมารดาว่าตนเองมีความสามารถในการเลี้ยงดูเพื่อตอบสนองความต้องการของบุตรวัยทารกอายุ 4-12 เดือน ซึ่งมี 4 ด้าน คือ ด้านโภชนาการและสุขภาพอนามัย ด้านความแข็งแรงของร่างกาย การเล่นและการออกกำลังกาย และการพักผ่อน ด้านพัฒนาการด้านสติปัญญา จิตใจ อารมณ์ และสังคม และด้านวัฒนธรรม ประเมินโดยใช้แบบสอบถามการรับรู้ความสามารถของมารดาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองตามกรอบแนวคิดสภาวะความต้องการพื้นฐานและบริการสำหรับเด็กและเยาวชน (สพด.) (คณะอนุกรรมการเฉพาะกิจกำหนดสภาวะความต้องการพื้นฐานและบริการสำหรับเด็กและเยาวชนและสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ, 2533) และจากการทบทวนวรรณกรรม

การรับรู้ของมารดาเกี่ยวกับความต้องการของบุตร หมายถึง การรับรู้ของมารดาเกี่ยวกับความต้องการของบุตรวัยทารกอายุ 4-12 เดือน ซึ่งมี 4 ด้าน คือ ด้านโภชนาการและสุขภาพอนามัย ด้านความแข็งแรงของร่างกาย การเล่นและการออกกำลังกาย และการพักผ่อน ด้านพัฒนาการด้านสติปัญญา จิตใจ อารมณ์ และสังคม และด้านวัฒนธรรม ประเมินใช้โดยแบบสอบถามการรับรู้ของมารดาเกี่ยวกับความต้องการของบุตรที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองตามกรอบแนวคิดสภาวะความต้องการพื้นฐานและบริการสำหรับเด็กและเยาวชน (สพด.) (คณะอนุกรรมการเฉพาะกิจกำหนดสภาวะความต้องการพื้นฐานและบริการสำหรับเด็กและเยาวชนและสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ, 2533) และจากการทบทวนวรรณกรรม

พฤติกรรมของมารดาในการเลี้ยงดูบุตรอายุ 4-12 เดือน หมายถึง กิจกรรมที่มารดาปฏิบัติในการเลี้ยงดูเพื่อตอบสนองความต้องการของบุตรวัยทารกอายุ 4-12 เดือน ซึ่งมี 4 ด้าน คือ ด้านโภชนาการและสุขภาพอนามัย ด้านความแข็งแรงของร่างกาย การเล่นและการออกกำลังกาย และการพักผ่อน ด้านพัฒนาการด้านสติปัญญา จิตใจ อารมณ์ และสังคม และด้านวัฒนธรรม ประเมินโดยใช้แบบสอบถามพฤติกรรมของมารดาในการเลี้ยงดูเพื่อตอบสนองความต้องการของบุตรวัยทารกอายุ 4-12 เดือน ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองตามกรอบแนวคิดสภาวะความต้องการพื้นฐานและบริการสำหรับเด็กและเยาวชน (สพด.) (คณะอนุกรรมการเฉพาะกิจกำหนดสภาวะความต้องการ

พื้นฐานและบริการสำหรับเด็กและเยาวชนและสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงาน
เยาวชนแห่งชาติ, 2533) และจากการทบทวนวรรณกรรม

ความสำคัญของการวิจัย

ด้านการปฏิบัติการพยาบาล

1. สามารถนำข้อมูลเป็นแนวทางในการส่งเสริมการเลี้ยงดูที่ตอบสนองของความต้องการของ
บุตรวัยทารกได้อย่างถูกต้องเหมาะสม
2. เป็นแนวทางในการให้คำปรึกษาแนะนำมารดาในการเลี้ยงดูบุตรทารก

ด้านการศึกษา

1. เป็นแนวทางสำหรับการศึกษา ค้นคว้าเกี่ยวกับการเลี้ยงดูเพื่อตอบสนองของความต้องการ
ของเด็กวัยอื่น
2. เป็นข้อมูลสำหรับการจัดการเรียนการสอนแก่นักศึกษาพยาบาลเกี่ยวกับการเลี้ยงดู
เพื่อตอบสนองความต้องการของเด็กวัยทารก ใช้ในการส่งเสริมมารดาให้มีการเลี้ยงดูที่ตอบสนอง
ความต้องการของบุตรวัยทารกได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

ด้านการวิจัย

1. เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัย ช่วยให้ผู้สนใจสามารถนำไปศึกษาพฤติกรรมของมารดา
ในการเลี้ยงดูเพื่อตอบสนองของความต้องการของบุตรวัยอื่นๆ
2. เป็นแนวทางในการศึกษาตัวแปรอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติมทั้งในกลุ่มบุตรวัยทารกและ
วัยอื่นๆ

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล (อายุ ศาสนา ระดับการศึกษา อาชีพ
รายได้ของครอบครัว ลักษณะของครอบครัว และประสบการณ์ในการเลี้ยงดูบุตร) การรับรู้
ความสามารถของมารดา และการรับรู้ของมารดาเกี่ยวกับความต้องการของบุตรกับพฤติกรรมของ
มารดาในการเลี้ยงดูเพื่อตอบสนองของความต้องการของบุตรวัยทารกอายุ 4-12 เดือน ที่มารับบริการ
สุขภาพที่คลินิกสุขภาพเด็กดี ที่โรงพยาบาลของรัฐบาล ในจังหวัดพัทลุง